Nr. 38. **Anulu XXXI.**

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Fér'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu seu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 27/15 Maiu 1868.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

Brasiovu. Nu mai scimu cum au chiamatu pre acelu legiatu, carele a datu legei definitiunea: Lex est tacita consensio civium. (Legea este invoiéli'a de a tacute a cetatieniloru.) Se pare ca invoiéli'a de a serba romanii transilvani aniversari'a dilei din 3/15 Maiu, adica din'a deschiderei adunarei celei mari natiunale din Maiu an. 1848 si a prochiamarei sale de natiune politica ajunse a fi generala, pentruca acésta datina se intinde pre anu ce merge si prinde radecine totu mai afundu. Mai nainte acea aniversaria era pastr'ata si serbata aprópe numai in Blasiu. Comunele si mai alesu intieleginti'a convingundose succesive totu mai multu despre nemarginit'a importantia a disei aniversarie au inceputu a o introduce prin mai multe tienuturi, pana candu estimpu acea serbare luá o dimensione straordinaria. Atatu din scirile culese dupa foile nóstre romanesci, catu si din ale nóstre private vedemu, ca estimpu 3/15 s'a serbatu nu numai ací in patria si anume la Sibiiu cu comunele vecine*), la Clusiu cu solenitate si concursu mare de publicu, la Turd'a, la Ghorl'a, la Naseudu cu entusiasmu insufletitoriu de totu respectulu, ci tocma si la Bud'a-Pest'a**). Corespondentiele ce avemu ne asigura preste totu, ca purtarea romaniloru la tóte acelea adunari a fostu intocmai pre atatu de insufletitória, pre catu si demna. In Transilvani'a este datina vechia de a politisa la orice ocasiuni candu se aduna mai multiómeni la unu locu. Sciti inse ca romanii astadata mai nicairi nu au politisatu? Tacita consensio civium; ei toti isi cunosco program'a loru, prin urmare era de prisosu a o mai ilustra petotudenea. Unu Dumnedieu, unu monarchu, autonomi'a patriei si a natiunei, limb'a natiunala in rangulu ce i se cuvine ei in acestu mare Principatu si pe carele i l'a datu diet'a din anulu 1863/4. Eca voinți'a unanima manifestata din tóte partile tierei. —

Pronunciamentu.

Intieleginti'a romana, adunata spre a serbá aniversari'a dilei de 3/15 Maiu, celei atatu de memorabili in analele natiunei romane, petrunsa de insemnatatea dilei, dupa terminarea serbarei a aflatu cu cale a se aduná intru una unire si intre marginile legei a descuta atatu asupra situatiunei politice presente, in care, in contra voliei sale, se vede aruncata pre sene si natiunea romana, — catu si cá cetatiani credintiosi augusu monarchu si Mare Principe, si si tierei, asupra mediuloru, ce le considera a fi singure corespundietória spre delaturarea nemultiamiriloru interne, ce domnescu in natiunea romana din Transilvani'a, si se manifesta pre tóta din'a, din tóte unghiurile tierei.

Deci preinsacientiandu lucrulu la locuiu competente, s'a intrunitu, spre scopulu preamentitu.

Intrunirea formata in modulu acest'a, dupa desbaterea, precum o cerea momentulu obiectului, face urmatoriulu

PRONUNCIAMENTU:

Considerandu nemultiamirea generale, considerandu periculu'a prea invederata, in care a junse natiunea romana, limb'a si confesiunile ei, prin starea presente a lucruriloru si nemultiamirea proventória de aci;

considerandu, ca acest'a din urma nu se póte delatorá, decatu punenduse in viétia principiale de egalitate, atatu nationale catu si confesiunale;

din detorintia catra patri'a si natiunea nóstra, cari santu aruncate pre margineaa unui abisu, si nu se potu mantui, decatu prin multiamirea justeloru pretensiuni ale natiunei nóstre, carea face maioritatea precompsanitória a locuitoriloru Transilvaniei, **dechiaramu a remané neclatiti pre langa principiale si pretensiunile prochiamate serbatoresce de natiunea romana in adunarea generale si legale dela 3/15 Maiu 1848.**

Éra in specie:

1. Ne pronunciamu pentru **autonomi'a Transilvaniei**, pre basea diplomei Leopoldine si a sanctiunei pragmatice, cu atatu mai vertosu, ca si autonomi'a tieriloru crosto slavone e recunoscuta, de si relatiunea acelor'a catra Ungari'a a fostu cu totulu diferita de a Transilvaniei.

2. Ne pronunciamu pentru **reactivarea articililoru de lege, adusi in diet'a dela Sibiiu 1863/4** prin ambii factorii competenti si legislatiunei, **sanctiunati de Maiestate**, publicati si puși in viétia, prin cari articlii natiunea romana s'a inarticulatu cá natiune regnicolaria, limb'a si confesiunile ei s'au garantatu.

3. Ne pronunciamu pentru **redeschiderea dietei transilvane**, pre basea unei adeverate representatiuni poporali, dupa drepta si cuvenentia, in senculu votului átatu de minoritatea romana la diet'a feudale din Clusiu anulu 1865. Ca noi, **diet'a postana nu o potemu consideră indreptatita a face legi valide pentru Transilvani'a**, nici pre transilvanii, ce póte voru fi siedienda intr'ens'a, de representanti legali si tierei nóstre.

Finduca intru impregiurarile precenti, nu mi-a remasu altu terenu pentru a castigá incovenientiare si valóre convictiuniloru nóstre politice, ne restringemu la descoperirea loru pre calea publicitatei, cá celu pucinu estu modu se ne plenimu detorinti'a de cetatiani, nesciundu totu odata a face si unu servitiu regimului prin descoperirea franca a nemultiamirei proventiórie din purcederea densului intru afacerile Transilvaniei. —

Blasiu 3/15 Maiu 1868.

(Urméza suscrierile.)

Blasiu in 19 Maiu 1868.

Diu'a de 15/3 Maiu s'a serbatu si in estu anu cu solenitatea indatinata si corespundietória memoriei acelei dile din an. 1848, mare pentru toti romanii ardeleni. Unu publicu frumosu participá la acésta solenitate, si furamu din mai multe parti afidati, ca, déca timpulu in dilele precedenti erá mai favoritoriu, concursulu publicului de din afara vrea se fia fórte insemnatu, éra amentirea acelei dile serbata cu unu cultu cá nici candu altadata.

Noi cesti de pre aici sentimu, trebue se marturisimu, mare multiumire, candu aflamu cumca romanii de preste totu locuiu din patri'a nóstra se interesédza intr'atat'a de serbarea acestei dile, in care s'au pronunciatu cele mai mari principia umanitari, cele mai salutaria pentru natiunea romana, cele mai consolidatória de domni'a familiei Habsburgice in partea orientale a imperiului si mai conveniente cu interesele tuturoru natiuniloru conlocuitórie. Ba tenerimea studiósa, spre a dá espresiune acestei multiumiri pentru inserearea publicului de acést'a serbare, se pregati de buna óra a'lu surprinde cu unu concertu in music'a vocale si instrumentale, precum si in rostirea a catorva operate din poesi'a romana de caracteru nationale, alu carui venitu modestu erá destinatu pentru societatea de lectura a acestei junimi. Ne pare fórte reu, ca publiculu cu propusu de a se presentá pre sér'a de 14 Maiu din causa aratata nu potú participá in mai mare numeru la acestu concertu, pentru de a fi potutu apretiá dupa convenientia prog.esulu, ce ca l'a facutu in acesti rami si atei frumóse, si de a se fi entusiasmatu de interesulu, ce acést'a tenerime 'lu arata pentru totu ce este bunu, frumosu si nationale. Dupa parerea nóstra tóte piesele reproduse prin music'a vocale si instrumentale, cum si cele rostite cu multu spiritu, au fostu bine alese si asia de bine esecutate, incatu publiculu, ce representá tóte natiunalitatile, la inceputu fù surprinsu si la esire preste asteptare multiumitu.

In presér'a de 15/3 Maiu inainte de concertu, care se incepù cam dupa 9 óre, tóta pisti'a si tóte stratele opidului se iluminara. La gimnasiu, de unde tenerimea studiósa plecá in ordinea cea mai frumósa intre cantari nationali, cu unu conductu de facle, se aflau trei transparente pompóse cu diverse inscriptiuni, ce representau colorile nationali. Conductulu dupa ce incungiurá pisti'a se opri insintes foisiorului catedralei, de unde unu tenoru adresá catra publiculu adunatu in mare numeru o cuventare bine alésa despre sórtea natiunei romane inainte de anulu 1848, despre nevoile, cu cari avù de a se luptá, precum si despre presér'a dilei din acelu anu, in carea avea se se proclame mantuirea natiunei romane. Cu carea finiduse si conductulu, publiculu plecá catra sal'a de concertu, dupa carele pre la 11 se finira cele destinate pentru acea sére.

Dupa o liniste a noptiei resari sórele dilei de **15** Maiu mai seninu decatu in dilele precedente „cum populi vultu conveniente die.“ Desu de deminétia se incepura pregatiri pentru serbarea cultului divinu defiptu pe 7 óre deminéti'a, pentru esirea in campulu libertatiei, si a mainiloru studentiloru determinatu totu pre acésta di atatu pentru adaugerea solenitatiei, catu si pentru o mai mare multiumire a publicului participatoriu la serbare. Tóte urméza in ordinea ss.

Cultulu divinu, la care pre langa tenerimea dela institutele de inveiamentu din locu, esistá unu publicu numerosu, se celebrá in biseric'a catedrale de catra corulu profesorale in frunte cu d. can. G. Mihali. Dupa finirea cultului divinu d. N. Begnescu intonà „Destéptate Romane!“ cu acelu focu, cu care'lu intonà si in 15/3 Maiu 1848. Apoi urmà esirea in campulu libertatiei, unde, dupa santirea apei si stropirea acestui prato si a unei petre umilite de forma cilindrica, ce suplinesce in acestu locu unu monumentu stralucitu, cu a carui redicare intru eternisarea memoriei acelei dile, si a fapteloru complinite in acestu locu, este datoria natiunea romana, unu tenoru de VIII-a clase, sub umbr'a mai multoru standarte nationali, rosti una cuventare acomodata dilei si locului. Elu fece o reprivire preste faptele indeplinite inainte de ast'a cu dóua diecenia in pratulu Ternavei mari, si aratá datorintiele fiacarui romanu luate asupr'si prin juramentulu, ce l'au facutu totu atunci in acestu locu. In fine, dupa ce se fecera voturi augustului imperatu, si unoru barbati mai eminenti si natiunei, solidi in caracterulu nationalu, resoluti in sparacrea drepturiloru nationali, si consecenti principieloru de dreptate, egalitate si fratietate in lucrarile loru, se intonà éra imnulu nationale, si pre la 10 se re'ntórsera. S'a fipsatu ór'a a 11 a pentru plecare la maiala in padurea Nisc'a din susu de campulu libertatiei.

Una dorintia se manifestéza, si ea se face a tuturoru. Inteligenti'a de din afara dorésce,

*) „Telegrafulu romanu“.

**) „Federatiunea“ Nr. 71.

că, dupa trecerea a dóuedieci ani dela juramentulu solemnu facutu spre a luptá in totu timpulu cu statornicia pentru tronu, patria, natiune si drepturi natiunali; de a fi amici amicilorn, si inimici inimicilorn — acestora, se se tiena o conferintia, in carea, pentru de a improspetá memori'a trecutului de 20, ani se se faca o revista preste tóte luptele natiunali de atunci si pana acum, despre tote ce amu castigatu prin conduit'a nóstra totudéuna fidela tronului, séu despre ce amu perdutu; cutu de sinceri amu fostu in decursulu acestui timpu acelui mare actu (juramentului) depusu inaintea lui Ddieu, si in fine in ce pusetiune ne aflamu astadi dupa tóte cate s'au petrecutu. Dorinti'a celoru de din afara se intalnesce cu a nóstra. Asia fa cunduse mai antaiu de scire deregatoriei politice despre tienerea unei conferintie in cause natiunali, cu consensulu acelei conferinti'a se intr'unesce pre la 11 óre.

Dupa ce conferinti'a se constitue, unu membru alu ei luandu cuventu, incepe a face o espunere precisa a datorintieloru fiacarui romanu, incatu se tiene de famili'a cea mare a natiunei — a datorintieloru in impregiurari bune si mai grele, precum sunt si cele presente, cari datorintie tóte le afla a fi pentru activitate, care se fia conforma cu stari impregiurari si nici decatu prejudiciósa interesseloru natiunali si drepturiloru castigate. Vorbitoriulu afirma, cumca barbatii inteligenti si natiunei si implinescu acésta datoria, indegetéza inse unu timpu, de candu, dorere! unii barbati respectabili si natiunei se paru a'si implini acesta misiune, ci pre cali divergenti, nu cá si in trecutu, si uneori chiaru contrarie principieloru statorite inainte de ast'a cu dóua diecenie, incatu la ori ce se face in cas'a natiunale purcedu arbitrariu, si dupa ori ce alte principia, numai dupa cele de interesu comunu alu natiunei si alu patriei mai raru. De unde apoi de sene urméza, ca cas'a natiunale stagnéza, séu, ce e mai reu, ca este trasa si impinsa dupa cum le vine mai bine unoru singuratici, séu dupa cum poftesce interessulu loru privatu. Recunóce dara a fi timpulu supremu de a ne vedé de trebuintiele nóstre, si propune cá conferinti'a se binevoiésca a provocá pre unii dintre membrii mai competenti a face o descriere mai exacta despre starea presente a causei natiunali, si a indegetá cari ar' fi pasii de a se face in venitoriulu celu mai de spróp in acésta causa.

Unu veteranu alu natiunei astfelu poftitu a satisface acestei dorintie, ce se arata ca a intregei conferentie, primindu acesta sarcina, cá unulu, care a luatu parte la cele determinate in 48 pre campulu libertatiei, dupa ce memorézi, cu cate ilusioni fromóse despre venitoriulu natiunei s'au despartitu atunci toti romanii de locu adunarei, cari tóte dupa acesa remasera nerealisate, mai de parte, ce amu castigatu mai tardiu in diet'a dela Sibiiu 1863 si 64 si cumca acele drepturi, subscrise si confirmate de insusi Domnitoriulu, prin o trasura de condeiu le vediuramu resturnate; si in fine dupa ce face o espunere a starei politice de acum a natiunei romane si a relatiuniloru cu totulu alterate ale Transilvaniei, dechiara ca acum ar' fi timpulu, in care, dandu man'a cu totii in unire si in intielegere cordiale, cari trebue se fia si se traiésca intre fratii de unu sange, se se incépa inca odata pasii pentru restituirea drepturiloru castigate in diet'a din Sibiiu la anii 1863/4, precum si pentru redeschiderea dietei transilvane pre basea unei legi de o representatiune drépta si convenionte dreptului de nationalitatea romana castigatu in diet'a mai susu memorata. In acésta dieta apoi pre langa alte afaceri importante si de interesu pentru patria s'ar poté a se desbate si cestiunea uniunei, carea uniune pre orice alta cale s'ar face, ori s'ar pretende a fi fapta complinita, nu se póte consideră cá eftputita in modu legalu si cu invoirea si a natiunei romane.

Conferenti'a consimte cu acést'a dechiaratione si o spróba.

De óra ce inse atari pasi ar' fi de a se face de catra natiunea intréga prin si sei representanti, se nasce intrebarea, ca ce ar' cadé totusi si in resortulu acestei conferentie. Dupa o discusiune mai indelungata in fine toti membrii se dechiara, ca, nefindu altu pasiu cu potentia, conferenti'a se faca unu pronunciamentu cu privire la cele trei cestiuni vitali din motivulu mai cu séma, ca tóte cate s'au disu si scrisu pana ací prin diuarile publice le-amu vediutu, ca s'au considerat numai de opiniuni ale unoru romani, cari au primitu si numiri de ultraisti s. a. si nici decatu de o voce comuna din cate unu tienutu óre care. De unde apoi urmá, ca si insusi regimulu in reformele sale purcese fara a pune multu pondu pre manifestarile prin diuaria. Conferenti'a cugeta prin astfelu de pronunciamente a se face unu servitiu si insusi regimului, afiandu acela pre acésta cale mai cu incredintiare adeverat'a opiniune in presente a romaniloru din diverse tienuturi, si pre urma a natiunei intregi.

O alta intrebare veni la midilocu si mai greea si adica, unde se se tramita acestu pronunciamentu? Aici se incinge o disputa mare si interessanta, si in urm'a tuturoru considerationiloru seriése, se statori: cá acestu pronunciamentu se re publice in diuarile publice, de óra ce acesta cale se afla destulu de apta pentru de a poté veni la cunoscinti'a pretinsa de conferentia. De acésa ciu se si scl.de aici spre publicare. (v. susu.) Cu acést'a membrii conferentiei se departa esprimendu unii altora dorintii de a se intalni cu cali si pre unii si altii, pentru a pune odata érasi in o miscare normale cans'a natiunale.

Dupa despartirea dela unu locu seriosu vine, cá se ne intr'unimu mai tardiu la o petrecere placuta, la misalulu tenerimei studiése. Petrecerea a fostu fórte joviale si cordiale, si afara de tenerimea studiósa, mai participá si unu publicu insemnatu de ambe sexele fara distingere de nationalitate. Numai cerisiu o intrerupse de vreo dóue ori pre pucine minute. Totu ce amu poté dice despre acést'a petrecere este, ca tenerimea si aici scíu in astu modu a cuprinde si traisá pe ospetii sei, incatu de cu séra toti se departara veseli si multumiti. — m. n.

Totu fragmente.

(A se vedé Nr. 35.)

Mai. Sa imperatulu Austriei sanctiona cele trei legi confesionale, decretate de parlamentu si sfarmatórie de partile cele mai periculóse ale concordatului.

Cuviosi'a sa parintele Dr. Grinzel, canonicu rom. catolicu din Leitmeritz se scóle asupra acelora parti din concordatu, pe care se intemeiéza celu mai periculosu absolutismu injositoriu de omenime. Cativa preasantiti archierei ilu sfarisescu. Ci

Pre candu presa, sale se credea óresicum todichiuti din partea clerului, éca se scóla teologulu de renume mare parintele Teodoru Stumpf si in di ertatiunea sa publicata la Bonnia demustra si dechiara, atatu cumca timpulu concordateloru a trecutu de multu, catu si ca este o umilire fórte mare pentru biseric'a rom. catolica, déca sa se vede constrinsa a lua refugiu la concordate de natur'a celui austriacu, pentrucá se se mai póta sustiené *).

In „Federatione" se incinse una polemia teologica intre unu blasianu si unu ultramontéanu din Oradea mare. In Nrii 69 si 70 blasianulu m. m. sémana fórte, ca ar' avea pofta mare de a tramite pe jesuitii de mod'a nóua pe urm'a jesuitiloru exterminati de Ganganelli si de Iosifu II., cum si pe calea ce trebui se apuce din Blasiu celu din urma jesuitu de fric'a episcopului Grigorie Maioru totu in acele timpuri. Bine bine, despotismului carele vrea se umilésca si se injosésca pe clerul, éra anume pe protopopii se'i faca de argati si sei platiti cu simbriora de gratia cá si lacaii de pe capra, se i se dé chiotu din tóte partile. Afara cu elu, atatu din biseric'a apusena cate si din cea resaritena, se nu mai tiéna pe clerul si poporu in orbia si sclavia.

Cu accessi ocasione m. m. ne spuse, ca „Gazet'a", ar' fi oprita si in Oradea, pentrucá clericii romani crescuti in seminariulu unguresu se nu o póta citi. Curiósa fára póte fi o Gazeta, pe care unu archiereu pravoslavnicu o sfurisesce cá jesuitica, éra altu archiereu jesuitu o sfurisesce cá pravoslavnica. Se póte óre, cá unu condeiu ce turbura pe unu pravoslavnicu, totu din acea causa se turbure si pre unu jesuitu?

Pre candu scriemu acestea, éca ne pica aici o epistolia dela Oradea adresata bulgariloru din Bulgari'a si indemnatória cá se se unésca cu Rom'a. Nu se póte credo cu catu umoru s'a citita acea nefericita incercare in cercurile de aici. Se pare ca unii ómeni pre la Oradea mcru de urita si asia ne svendu ce luoru, se jóca cu condeiulu. Cata nebunia in capulu unora de a mai voi se face in secolulu alu 19 lea proseliti prin dogme in favórea despotismului ultramontanu! Dara orbi sunt ei, nu vedu óre, ca creditulu ultramontaniloru este inmormentatu cá si alu fanariotiloru pentru toti vecii? Poporulu carele sta sub conducerea ultramontaniloru geme in nesciinti'a cea mai grósa, barbari'a si brutalitatea este sórtea sa. Dupa tóte datele statistice cei mai mari criminali esu din acelea provincii, unde sunt si domnitórii. Au nu vi s'a probatu acestu adevers de mii de ori mai alesu prin publicitatea Vienei? Vi s'a mai apusu si deadreptulu cu omenia buna de diece ani incóce mai de multe ori ca, clerulu gr. resaritenu si mai anume celu romanescu din Romani'a tiene un'a cumca: Ultramontanismulu este incarnationea absolutismului si focularialu tuturoru absolutismeloru mirenesci, care mai alesu de trei sute ani incóce fara aliantí'a celui aru fi trebuitu se cadia preste totu. De acesa acelasi clerul nu vrea se audia de elu. De alta parte ei suntu convinsi, ca comuniunea nationala si de cultura cu popórale romanice se póte intretiené si se tiene deja tórte bine pre alte cali si prin alte midiloce, fara nici unu feliu de intrevenire a ultramontanismului.

Deci apostolulu oradanu in locu se amble a scapa pe bulgari de greci, se védia mai virtosu cá se spere pe romanii din diecese'a Oradei de maghiarisare totala, déca este romanu, éra déca nu este romanu, se srunce masc'a si se se arate precum este. —

— Parintele Sebastianu Brunner, cunoscutulu redactoriu ultramontanu alu unei foi bisericesci mi se apucá estimpu si publicá un'a collectione de documente istorice din timpulu Marici Teresiei si alu lui Iosifu II. Documentele suntu culese mai totu din archivele statului. Scopulu acelei publicatiuni este, a rosina pe acea parte a clerului, carea nu merge cu jesuitii, ci se tiene de minunat'a maxima: **Biserica libera in statu libera.** Par. Brunner dete cartiei sale un'a titula fórte bajocurósa, adica: Argatii teologi la curtea lui Iosifu II.*) Acea carte se citesce in Cislaitani'a cu mare interesu. Cititoriulu va afla intre altele multe si descrieres prea interesanteloru intrige de mai multi ani tiesute si intinse de cardinalulu Graf Franz zu Herzan et Harras, carele in acei ani se afiá in calitate de ambasiadoru austriacu la Rom'a, in ale carui mani era pe atunci pusa si — sórtea romaniloru. Despre acelu grafo si archiereu cecho-némtiu scrie imperatulu Iosifu catra fratele seu Leopoldu de dato 31 Aug. 1780, cá se se fereasca de elu, pentruca: „il est un fripon et un fourbe de la première classe". —

UNGARI'A. Pest'a 20 Maiu. Maghiarii din Romani'a petitionara la diet'a din Pest'a, cá se midi-océse pentru maghiarii din Bucuresci o organisatione mai corespundietória in consulatulu austriacu dupa principiulu de paritate, ca acum numai unu individu se afla, care scie ungurese si totusi si suntu 60 000 suditi austriaci, din cari $^5/_6$ suntu totu maghiari. Asta petitiune se presenta de presiedintele in siedinti'a din 14 Maiu spre sciinti'a dietei. —

— Min. de finantia tramise cercularie pe tóte jurisdictiunile, cumca din cans'a abusuriloru aflate nu se voru mai compera casi de remonta pentru urmsta dela liferanti concesionati, ci deadreptulu numai dela proprietarii stavelóru si crescatori de cai, si provóca pe jurisdictiuni, cá in restimpu — de 30 dile — se conscria toti cai aflatori in stave private si pe la proprietari, cá in casu de lipsa — se se póta reflecta la cumparares cailoru pentru armata. —

— In Croati'a alta demustratione nationale la monumentului lui Jellacic, cu cunoni si flamure nenumerate in 19 Maiu. —

Cuventarea Ecs. Sa par. metropolitu

Andreiu br. de Slaguna

in 16 Maiu, in tabl'a magnatiloru.

„Escelentí'a Vóstra, dle presiedinte! Ma-

*) Die theologische Dienerschaft am Hofe Joseph's II. Wien 1868 bei Braumüller.

*) Bonner theologisches Blatt.

riti magnati! Poporulu evreescu, dupa ce a fostu asferitu atatea patimi si fù eliberatu, a strigatu si a disu: Mil'a si adeverulu s'au intempinatu, dreptatea si pacea s'au sarutatu!

Mariti magnati! In astfelu de situatiune me aflu si eu. Inaintea mea se afla unu proiectu de lege, carele reguléza si imbunatatiesce, pre cale constitutionala, afacerile bisericei nóstre in tóte provinciele, cari se tienu de corónà St. Stefanu. Me rogu se fiu escusatu, déca eu, in urm'a pusetiunei mele, fara de a me provocá la date istorice, mi permitu a observá, ca noi romanii, cari ne tienemu de biseric'a gr. orientala, in patri'a nóstra propria, amu fostu tractati pana acum cá fii vitregi; inse multiamita lui Ddieu astadi poto se dicu si eu, ca „mil'a si adeverulu infine se intempina si dreptatea si pacea se sarutà" (aplause).

Purcediendu din acestu principiu, dechiaru in faci'a patriei intregi, ca eu me rogu Tatalui nostru, carele e in ceriuri, cá se binecuvinte pre Maiestatea Sa Domnitoriulu si Regele nostru incoronatu, pentru gratii'a sa, carele preainaltu s'a induratu inca inainte cu patru ani a o documentá in fapta asia de gratiosu, facia cu noi romanii gr. or., prin infiintiarea metropoliei. Pentru acest'a detoresceu multiamita si recunoscintia si acest'a o esprimu si on. case a deputatiloru, precum si inaltei case a magnatiloru, de óre ce purcedu dela speranti'a, ca si inalt'a casa de susu va primí proiectulu casei deputatiloru (éljen).

Lucrulu din cestiune are multe laturi (parti), si déca asiu voi se atingu fiecare latore, atunci — acest'a o marturiescu inainte — asia devenì odiosu. (S'audimu! s'audimu!) Suntu inse unele puncte fórte momentóase si ecentiali, cari fara vatamarea a insasi obiectului, si pentru acesa nu le poto taces, pentruca aruncà lumina din intrego. Deci trebue se le atingu ací. Dupa parerea mea chiaru si lucrulu celu mai bunu nu se arata lumei in lumin'a acesa, incatu se nu se afle in tr'ens'a o parte umbrósa, pentruca tóte parerile depindu dela preceperea subiectiva.

Asia se intempla si cu parere ce privesce despartirea romaniloru de serbi cá unu pardoxon dicendu: ce are credintì'a comunu cu nationalitatea? Aici trebue se me rogu de ertare, déca eu cá preotu, dara si cá crestinu dicu, ca credinti'a crestinésca pune mare valóre pre limba. Cato mai curendu vomu serbá Pogorirea Duhului santu. Si ce serbare e acesa? Nimic'a alta, decatu unu documentu cu limb'a e unu vehiculu tapticu alu religionei.

Potu eu se vorbescu si mai frumosu decatu odiniora St. Ioane Gura de auru, ba inesi St. Ioane Gura de auru póte vorbí, inse déca va vorbí unui poporu, carele nu'lu pricepe, gur'a lui de auru remane fara efectu (aplause si ilaritate). Despartirea nóstra inse are si alte temeiuri ponderóse. Si adica anteiu: pana acum s'au tienutu toti gr. orientalii de un'a ierarchia. Se privimu acum estinderea geografica a acestei ierarchii si vomu vedea, ca teritoriulu acest'a se incepea la Carpatii galitiani si se estindea pana inclusive la Dalmati'a. Acum imi iau voia a dice: ca situatiunea geografica a acestei unice metropolii documentéza ca este estraordinaria si ca afara de acést'a nu mai ecsista nici o unica metropolia, carea se fia avutu o estindere cá metropoli'a carlovitiana: dela Carpatii galitiani pana inclusive Dalmati'a. A dóua: eu tienu despartirea acést'a ierarchica de totu naturala; intielegu despartirea administrativa, pentruca de o despartire dogmatica nici nu póte fi vorb'a, re-petezu, ca aflu despartirea acest'a naturala, pentruca dela Dunare in diosu pana la Dalmati'a locuiesce in unu complecsu poporulu slaveanu; din contra dela Dunare in susu pana in Galitì'a, Bucovin'a si la margini in massa poporulu romanu. Eu cugetu, ca déca voimu se zidimu o biserica, se nu facemu unu obiectu de arenda din tr'ens'a, ci se perseveramu in adeverat'a convingere crestinésca, ca noi trebue se predicamu lumina, cultura si libertate, pentruca — dupa cum dice apostolulu Pavelu — spiritulu santu e libertatea.

Metropoli'a romana, asia dara — dupa cum s'a esprimatu si sinodulu din Carlovitiu — déca se infiintiéza numai pre base de nationalitate, intru acést'a nimenea nu póte se véda vreo scandala séu vreunu periculu; pentruca noi vedemu, ca in un'a si aceeasi patria biseric'a apusena are trei archiepiscopii, fara ca prin acést'a se se vatame unitatea séu dogm'a bisericei apusene, ci aceste trei archiepiscopii se afla in legatura bisericésca intre olalte.

Totu asia vedemu in biseric'a reformata impartirea in superintendentii. Nu intielegu dara, pentru ce se nu póta ecsistá si la noi dóue metropolii avendu destui credintiosi, pentrucá se póta fi dóue metropolii. Mai e inse si alta impregiurare, carea e fórte momentóasa, adica: ca óre cu putintia e, cá déca d. e. in un'a tiéra suntu dóue metropolii, se póta fi acelea separate unele de altele si egalu indreptatite, in unu statu politicu, séu nu?

Me rogu de ertare, déca voiu aduce spre ilustrarea acestei cestiuni unu argumentu ex antiquitatibus ecclesiasticis. In vechime insul'a Cipru s'a adusu la principatulu Antiochiei si Ciprulu a devenitu o provincia a Antiochiei. Insul'a Cipru inca in vechimea cea mai mare a fostu o metropolia de sine statatória, si independinte de ori care metropolia, pentruca metropoliele in biseric'a nóstra de a tóta lumea suntu intre sine independinte si egalu indreptatite, ca-ci acést'a o prescriu canónele. Dara metropolitulu din Antiochi'a se nevoiá de a-si subordiná siesi metropoli'a din insul'a Cipru aducendu de motivu, ca Cipru precum depinde in cele profane de Antochi'a, asia trebue se depinda si in cele spirituali de Antiochi'a. Tocma in acelasi timpu se tienù conciliulu ecumenicu alu treilea la anulu 431.

Clerulu din Cipru au recursu la conciliulu acest'a contra metropolitului din Antiochi'a, carele au staoatu ecsistinti'a metropoliei loru. Sinodulu au pertractatu acestu recursu, si prin canonulu seu alu 8 lea, déca mi aducu aminte bine, l'au decisu intr'acolo: ca metropolitulu Antiochiei n'are a se amestecá in metropoli'a Ciprului, nici a o spasa, séu a o nimici si a trece in jurisdictiunea altei metropolite, provocandose acestu sinodu ecumenicu si la canónele sinódeloru de mai nainte, care randuescu, cá metropoliele intre sine suntu independinte si egalu indreptatite; si ca praca'a acést'a se sustiene in intrega nóstra biserica. — Asia cunoscu eu lucrulu in privinti'a autonomiei si egalei indreptatiri a metropolieloru singuratice si trebue se marturiescu, ca dela acest'a nu mi me voiu abate, pentruca prin acesta a si comite o ilegalitate contra institutiuniloru cardinale ale bisericei nóstre.

La despartirea acést'a asia dara nu póte fi vorba de scisiune, de óre ce sici se intielege numai administratiunea, totu asia de pucinu se póte dice, ca intre noi se aru face o scisiune religionaria. Candu ne statoiramu la sinodulu episcopescu din Carlovitiu in an. 1864, asupra acestui obiectu, fùi provocatu, se me dechiaru com mi intipuescu eu sustienerea unitatiei religiunei nóstre candu Maiestatea Sa s'aru indurá a splacá cu concluslu sinodului episcopescu in privinti'a infiintiarei metropolitei romanecci? La acést'a amu dechiaratu, déca nu mi mai aduce bine minte, unu sinodu comunu episcopescu representéza unitatea religiunei, carea trebue se remana intre noi, cu tóte ca in privinti'a afaceriloru administrative ne despartimu unii de altii.

Asi'a s'au decisu si Maiestatea Sa pregratiosu a splacidatu cá unu sinodu comunu se deshata asupra cestiuniloru dogmatice sacramentale, spirituale si rituale si asupra cartiloru simbolice.

Standu astfelu lucrulu, credu se potu presupune, ca pré demnii membri si casei de susu se au convinsu, ca anteiu infiintiarea metropolitei romane a urmatu pre cale legala; a dóu'a, ca acest'a pentru patria nu e periculósa si nu are de scopu o scisiune ci o imbunatatire a ordinei bune, cá ceea ce o bunu se se sustiena asia dupa cum se cuvine si adica, cá poporulu credintiosu se aiba mangaiere sufletésca, si se aiba modru si ingrigire spre acelu scopu, cá se fia gata de a aduce si sacrificii spre acestu scopu; ca poporulu credintiosu se se convinga, ca catu folosu se intielege de sine, spiritualu si moralu, are din misoarea libera a ierarchiei sale. Dar si pana acum s'au potutu convinge poporulu nostru despre acestu folosu spiritualu si moralu din partea ierarchiei sale, ca ci acést'a au redicatu o tipografia carea a provediutu dejá bisericile nóstre cu cartii de lipsa si tóte aceste cu pretiuri eftine, eu de cari se potu procurá numai in timpurile cel bune; pre candu mai inainte chiaru si cartile bisericesci, pre langa pretiurile cele mai scumpe nu se puteau procurá in patria, ci ómenii erau siliti a trececein tieri straine si ale aduce de acolo. Aceste suntu totu lucruri de acele, cari insaintéza interesele patriei; ele inse insaintéza deodata si interesele morale si religióse ale crestinilor nostri si acest'a póte fi pentru patria numai spre bine si folosu.

Pre basa acestor'a esprimu de nou Maiestatei Sale pentru preinalt'a gratie, inaltului ministeriu si ambeloru case ale legislativei omagiulu meu si recomandu proiectulu acest'a de lege inaltei Dvóstre apretiari. Aveti bunstate alu primi." (Aplause.)

AUSTRIA INFER. Vien'a 22 Maiu. Oficiosulu „Wiener Abendpost" da o dechiarare asupra scririloru alarmatóre de prin diurnalele Vienei: cumca min. prusianu de resbelu ar' fi proiectatu o ordine noua de lupta pentru unu resbelu in contra Francesi, ma ar' fi asiediatu si trupele locuri desfipte, cumcaltelì'a s'a aliatu cu Prusi'a in contra Francesi si a Austrici, cumca Rusi'a si-ar' aduná trupele la granitì'a austr. si cu min. de resbelu austr. inca ar' fi luatu mesurele de lipsa, cumca din partea Austriei in intielegere cu Franci'a s'ar fi provocatu tavatur'a cu israelitii in Romani'a cu scopu de a si generá unu pretrestu cá se ocupe Romani'a si acestea scriri, dice, ca au pucinu pretiu; anumitu inse, ca din partea min. austr. de resbelu nu s'au luatu nici cele mai mici mesuri in contra concentrariloru trupeloru rusesci nici nu s'au ordinatu.

— Sub presiedinti'a imper. se tienù in 21 consiliulu ministeriulu, la care erá si ministrii ungaresci si intre pertractari a fostu si legea pentru organisarea armatei. Delegatiunile se voru aduná in Sept. cá si mai inainte. Legile confesionale inca nu s'au sanctionatu. —

In Boemi'a se serbà in 16 Maiu cu puneresa petrei fundamentale la teatrulu nationalu cehicu, una din cele mai pompóse serbatori nationale. Dupa ce cu vr'o 2 dile mai nainte intre cehii conservativi si liberali s'a restatoritu deplina unire in tóte cestiunile capitale, decidendu, ca nici unii nu'si voru tramite deputatii nici la Reicherath nici la dieta. Multe mii de persóne parte indigene parte straine slave se aflara la acésta serbatóre. Sladkovsky tienù o cuventare serbatorésca catra vr'o 60.000 óspeti, in care descrise spesarea poporului cehicu intotnandu-se pentru acesa, cehii totu nu voru apune, si poporulu secundà aceste vorbe. Aréta speranti'a la timpuri mai bune si la incoronarea regelui; apoi inaltia inecmnatatea teatrului nationalu pentru o natiune, inchiaiandu cu „slava" pentru Hus si Ziska, eroii cehiloru. Barbatii cehi: Palacki, Rieger, Klaudi, c. Klam Martinitz si altii intre cantece nationale fecera lovaturile indatinate cu ciocanulu. Bancheta si „Hei slovane". Tóta Boemi'a e inflacarata de spiritulu nationalu, ca eran representate tóte tienuturile Boemiei sub flamure nationali. — Credinti'a mantuesce. —

ROMANI'A.

In sied. din 26 Aprile.

(Capetu.)

D. ministru de interne. Dloru, ori cine va veni in tiéra si va fi de buna credintia, va marturisi cum marturiesce tiér'a intrega, ce n'au fostu, nu suntu si nici voru fi persecutiuni.

Acum dloru, in privinti'a povetiloru si drumului care'lu trage unu Carpu ministrului, numai maioritatea unei camere póte se le traga, si nu póte nici chiaru minoritatea, si cu atatu mai pucinu o mica minoritate, dar' o singura individualitate! Credu ca nu erá nici modestu cá se vie la tribuna si in numele dlui singuru se traga drumulu guvernului, si se'i dica se faca astfelu si nu astfelu. Eu voiu merge conformu principiiloru cari le-amu avutu totudéun'a, conformu intereseloru, cari credu ca suntu ale tierei, si incatu aceste vederi ale mele voru fi conforme cu ale camerei, voiu stá ací; in din'a inse candu me voiu deosebi de ea, me voiu duce la locula meu si voiu combate cá simplu deputatu.

On. d. Carpu a disu ca va veni o di candu me va inhatiá. . . .

D. Carpu. Dreptatea, nu eu.

D. ministru de interne. Adeverulu, dreptatea si me va aruncá in gunoiu. Dloru, in gunoiu nu se arunca decatu aceia cari esu din gunoiu; cari traiescu in gunoiu, aceia se intorcu er' in gunoiu (splause) Dloru, on. d. Carpu dice ca 'mi palmuescu trecutulu. Dlui a disu, ca 'si a parasitu trecutulu pentru ca a gasitu ca nu erá bunu, si apoi imi face o imputare ca eu mi-amu parasitu trecutulu. Adica dlui vine si

marturisesce ca trecutulu meu erá fórte onorabilu; prin urmare acei cari ésa din asemenea trecutu nu esu din gunoiu, si nu potu se se reintórca in gunoiu, si óloru, voiu fi inhatiatu? Déca voiu fi inhatiatu dupa cum crede d. Carpu, de ecea ce dice ca este dreptatea; dreptatea acesa nu va fi dreptate romanésca. Nu voiu fi inhatiatu decatu cum amu mai fostu de voiniu'a straiuiului . . . (nu s'a mai intielesu din cau'a aplauseloru prelungite).

O voce. Asia voiesce d. Carpu.

On. d. Carpu dice ca am prigonitu totu ce este bunu si ca cuntu gâde alu tuturoru virtutiloru Romaniei.

D. Carpu. Esti.

D. ministru de interne. Dloru, déca suntu gâde alu tuturoru virtut loru romaniloru, atunci in mare retacire ce alla tiér'a acést'a, si on. d. Carpu ar' avea dreptate se desespere de dens'a, si se intórca ochii sierea. . . .

D. Carpu. Nu desesperu si de acesa nu tacu.

D. ministru de interne. Dicu ca in mai mare retacire se alla tiér'a acésta ca se sufere unu anu de dile unu ministru, care persecuta in nomele religiunei o poporatiune intréga si care lovesce tóte virtutile romane. Déca tiér'a romanésca ar' fi capabila de asemenea lasitate atunci are dreptate d. Carpu se desespere de dens'a si se intórca ochii afara, cá se'i vie ajutoriu.

D. Carpu. Si natiunea cá si individii póte se fia in momente de absintia de minte.

D. ministru de interne. Acum cestiunea este déca d. Carpu séu natiunea romana este in momente de absintia (aplause).

Se cere inchiderea discutiunei.

D. A. Lahovari luandu cuventulu contra inchiderii discutiunei, dice ca afara de d. Negura nimeni n'a vorbitu decatu d. ministru si d. Carpu, si prin urmare trebue se se emita si opinionile altoru deputati.

D. D. Ghica vorbindu pentru, dice ca se ne ocupamu si de noi nu totu de jidovi. Din discutiunea ce s'a urmatu pana acum dsa dice, ca n'a vediutu decatu dorinti'e de a se tiene puterea. Inse domnulu Gheorghiu e prea june pentru a veni la putere si d. Carpu a declaratu ca nu voiesce a veni la ministeriu. Afara de acést'a d. ministru, a disu ca boierii vindeau locuri la evrei; s'a insielatu d. ministru: dlui a voitu se intieléga pe ciocoi si vatasi de curte si loru, ca-ci boierii erau destulu de avuti pentru a nu face acést'a, si cine dice altfelu insulta memori'a parintiloru.

Se citesce motiunea dlui Negura, si o alta motiune, care dice ca camer'a satisfacuta de responsulu dlui ministru, respinge acusarile aduse de d. Carpu si trece la ordinea dilei.

D. Hormuzachi dice, ca d. Carpu face a se perde timpulu asia de pretiosu pentru camera, ce crediamentu póte avea acesta care a inventatu bandele bulgare, espulsiunea polonilora si altele; ce crediamentu póte avea acel'a ce in diariulu seu imprimatu in limb'a francesa, sustiene contra constatarii facute de procurorulu generale alu curtii de casatiune, contra marturisirei chiaru a guvernului turcu, ca soldatii sei au inecatu pe evrei dela Galati, ca acésta fapta barbara, s'a comisu de romani si de d. prefectu Lupascu.

Nu'si póte ascunde d. Carpu necasulu contra dlui St. Golescu, pentruca n'a voitu se'lu interésca in postulu de sginte, neoasu care'lu face pe dlui inca june se cutese a atacá pe St. Golescu si Brateanu, pe ómenii, cari au suferitu ecsilu si intemnitiari pentru acésta tiéra si pentru libertate. Dlui nu scie ca persecutiunea contra jidaniloru e din timpulu dlui I. Ghica, care a declaratu taierea barbiloru si perciuniloru, suptu pedépsa de a nu se primi evrei in costumulu vechiu dinsintea nici unei autoritati.

Acésta persecutione e o dogma a scólei lui Bamutiu (nu e adeverata). Ba adeverata; ca-ci profesorii se aflau in capulu acestoru idei. (egomota; d. Negura intrerupe). Nu, nu intrerumpe d. Negura, ca nu voiu vorbi cum si vorbitu dta la Bacau, candu si resculatu lumea contra guvernului. Vin'a nu e a guvernului, ci a primariiloru in ce privesce datin'a jidaniloru de a face pascele in casci Prin urmare tóte suntu calumnii cate se atribuescu guvernului, atatu de catra opositiunea din intru, catu si de „N. fr. Presse", de le care se adapa diariulu „Tiér'a".

D. A. Lahovari, dice ca cestiunea evreiloru e o cestiune ce ecsista de multu, ca d. Carpu nu trebuea se faca acésta interpelare, decatu cu ocasiunea discutarii proiectului ce s'a depusu la biurou; pentru acea numai dlui dice ca s'a isolatu de d. Carpu, si de acea sustiene ordinea de di pura si simplu.

D. Cogalnicianu, declara ca nu va luá parte la discutiunea actuale, isi reserva votulu candu se va discutá cestiunea acésta cu alta ocasiune. Se declara pentru motiunea de trecere pura si simplu la ordinea dilei.

D. Candiano sustiene a dóu'a propunere, pentruca este o manifestare energica a unei marei iritatii cu initiative contra unoru asertioni ale unui individu, cari suntu menite a redicá indignarea Europei contra Romaniei acei cari cauta in afara sprijinu pentru a iovinge ci-a satisface ambitiuni personali, ca ci nu suntu de locu miscati de iubire de tiéra, ci numai de interese particulare. Ei nu ataca ministeriulu, nici o partitia, ci starea de lucruri intemeiata; starea actuale de lucruri, ale carei radecine este libertatea tuturoru, si unitatea intregei Romanie. Dlui si-a carei culme va fi unitatea intregei Romanie. D. Candiano dice, ca com potu pretinde unii ca apara interesele tierei, stunci candu nu facu de catu a acitiá prin totu feliulu de inventiuni, de calumnii pre straini in contra neadeverurei, de calumnii pe straini in contra nostra, cari nu cauta decatu a face turburare in tiéra pentru a satisface o ambitiune fara margine, ca-e este o crima candu nu este justificata prin merite recunoscute. Se declara dar' pentru a dóu'a propunere, ca-ci ea este o manifestare energica a unei maioritati cu iniciativa, care nu póte trece in tacere asupra unoru acusari cari tindu a desconsiderá tiér'a si starea actuale de lucruri in straisate.

D. I. Brateanu iè coventulu, pentruca d. Lahovari a disu ca acest'a ar' fi alu 5 le votu de incredere datu ministeriului in acta sesione. D. Brateanu dice ca nici odata n'a provocatu ministeriulu acesta voturi, ci totudéun'a d. Carpu le a provocatu. Aréta apoi causele pentru cari a provocatu. Aréta apoi causele pentru cari le a provocatu. Aréta apoi causele pentru cari le a provocatu. Aréta apoi causele pentru cari le